

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

SOCIALA MARKÖRER I STÄMPLINGSPROCESSEN

– en studie av stigmatisering och stereotypisering av
människor med utländsk bakgrund

Tatjana Palangetic & Selma Pekgöz

Uppsats SOC 464, 61 – 80 p

HT 2003

Handledare: Anna-Lisa Lindén

Abstract

Tatjana Palangetic & Selma Pekgöz

”SOCIALA MARKÖRER I STÄMPLINGSPROCESSEN” - en studie av medias stigmatisering och stereotypisering av människor med utländsk bakgrund

Uppsats SOC 464, 61 – 80 p
Handledare: Anna-Lisa Lindén

Tidigare forskning har belyst problemet med medias negativa bild av människor med utländsk bakgrund. Alla människor konfronteras med medias bild av invandrare, vilket skapar en invandraridentitet där man ständigt påminns om de negativa effekterna av att vara av utländsk härkomst. Det är utifrån denna problematik som vi valt att basera vår undersökning på.

Vår huvudfråga är: *Hur påverkar stigmatisering invandrares identitetsskapande?*

Utifrån denna frågeställning är syftet att få djupare förståelse om varför utanförskap skapas i samhället. Media är en bidragande faktor till denna utanförskap.

En av uppsatsens utgångspunkter är nio intervjupersoner, varav tre är svenskar, tre andra generationens invandare och tre invandare. Undersökningen genomfördes med hjälp av semistrukturerade intervjuer, på cirka 30 minuter var.

Vi har även använt oss av tidigare forskning, en magister uppsats av Karlsson & Martinsson, som handlar om reproducering av fördomar i media. Det teoretiska perspektiv vi utgått ifrån är den symboliska interaktionismen, där bland annat Goffmans teori om ”stigma” och Meads generaliserande andre och jagets utvecklande genom språket analyseras.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att media skapar ”vi” och ”de” grupperingar genom stigmatisering och stereotypisering av människor med utländsk bakgrund, som i sin tur kan ha påverkan på identitetsskapandet. Detta bevisas även av samtliga intervjupersoner som lagt märke till medias syndabocksskapande.

Nyckelord: stigma, jaget, syndabockar, stämpling, identitet, stereotyper.

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning	1
1.1 Syfte	3
1.2 Frågeställning	3
2. Metod	4
2.1 Urval	5
2.2 Intervjusituationen	6
3. Bakgrund	7
4. Tidigare forskning	9
5. Teori	11
5.1 Symbolisk interaktionism	11
5.2 Språket som identitetsskapare	12
5.3 Den givna bilden	13
5.4 Skapandet av vi och de genom stigma	14
5.5 Syndabocker och hur de stämplas	18
6. Analys	21
6.1 Distinktion genom sociala markörer	21
6.2 Olika förutsättningar för olika grupper i samhället	23
6.3 Medias bidrag till stigmatisering	26
6.4 Den utländske brottslingen	27
6.5 Den svenske idrottsmannen	29
7. Avslutande reflektioner	32
7.1 Reflektioner kring metod och teori	32
7.2 Avslutning med anknytning till frågeställning	32
7.4 Avslutande diskussion	33
8. Källförteckning	35

Bilaga – Intervjuguide

1. Inledning

I det moderna samhället spelar massmedia en grundläggande roll. En av de tidiga viktigaste formerna av media var tidningar. Även om tidningarna delvis blivit ersatta av TV och radio, spelar de fortfarande en stor roll. Enligt Giddens förser media oss med mycket av den information som vi använder oss av i vår vardag. Våra åsikter och tankar påverkas ständigt av media.¹ Eftersom vi inte är förmögna att ta till oss allt som händer runtomkring oss, litar vi på massmedia att fylla i det vi själva inte kan.²

"I mediasammanhang frodas dikotomier såsom 'svenskar' och 'invandrare'. Människor i blickpunkten, i synnerhet brottslingar beskrivs utifrån flera kriterier varav utseende och nationstillhörighet tillhör de vanligaste och mest förenklade... Svensk media har under senare år arbetat hårt på en negativ konstruerad bild av 'invandrarkillen' som missanpassad, farlig och ruskigt brottsbenägen..."³

När vi talar om fördomar är det åsikter eller attityder som en grupp människor kan ha om en annan grupp. Dessa verkar genom ett stereotypt tänkande som i sin tur skapar syndabockar. Så fort något går fel i till exempel samhället, är det syndabockarna som får skulden. En vanlig situation där detta tänkande uppkommer är mellan etniska grupper; där den grupp som står i förhållande till majoriteten, är ett tacksamt mål.⁴

Thylefors anser att man kan likna syndabocks stämpling vid kvällstidningstänkande. Med detta menar hon att antaganden och anklagelser innehåller oftast ett korn av sanning som förenklas och förstoras upp. Anklagelserna som syndabocken utsätts för får orimliga proportioner i förhållande till ett i verkligheten litet felsteg.⁵

Utifrån Goffmans redogörelse för hur sociala definitioner uppstår i specifika sammanhang, har Anderson dragit en slutsats. Enligt honom beror det offentliga samspelets språk bland annat på hudfärg, kön, ålder, sällskap och klädsel. Dessa sociala markörer bidrar till att identifiera människor man möter.⁶ Även språket är en viktig social markör. Genom interaktion med andra individer, märker vi enkelt ifall någon inte lever upp till de språkliga normer som finns i samhället.

---

¹ Giddens, 1998

² Hadenius & Weibull, 1999

³ Statens invandrarverk, 1997, sid.138

⁴ Giddens, 1998

⁵ Thylefors, 1999

⁶ Giddens, 1998

Att stämpas som avvikande leder till att personen i fråga själv antar denna identitets definition och ser på sig själv genom andras ögon. Det är lättare att leva upp till det förväntade än att helt bryta med sin identitetsbild.

Pressetik finns för att kunna garantera korrekt nyhetsförmedling. Det är även meningen att den ska skydda enskilda personer från kränkande publicitet.⁷ Det finns en rad skillnader mellan dags - och kvällspress. En av dessa skillnader är efterlevnaden av pressetik. Till skillnad från dagspress lever kvällstidningar på de antal exemplar som säljs. För att väcka uppmärksamhet bland läsarna, måste artiklarna och reportagen vara mer vågade. Konsekvensen av detta blir att det inte tas lika mycket hänsyn till personerna det skrivs om och etikkraven blir inte så viktiga att uppfylla. Detta kan bero på att etikkraven ses mer som en norm och inte som lag.⁸

En återkommande fråga som diskuteras ofta är när det är relevant att ange etnisk bakgrund på brottslingar. Det finns olika uppfattningar mellan olika människor och tidningar.

Tidningar som klandrats flest gånger av Pressens opinionsnämnd under 1997 är Aftonbladet och Expressen. Det är även dessa tidningar som fällts flest gånger.⁹

Vår förståelse bygger på tidigare undersökningar och tidigare forskning som andra utfört, vilket hjälper oss att strukturera ämnet bättre.

I vårt samhälle stereotypiseras stora grupper människor. Alla människor konfronteras med medias bild av invandrare. Det skapar en invandraridentitet där man ständigt blir påmind om de negativa aspekterna av att vara invandrare.

För analysen använder vi oss av sociologiska teorier som går att applicera på våra frågeställningar. Vi utgår ifrån den symboliska interaktionismen, där bland annat Goffmans stigma och Meads utvecklande av jaget, ingår. Goffmans stigma förklaras på följande sätt:

*” När främlingen befinner sig i vår närvaro... han besitter någon... mindre önskvärd egenskap. På så vis reduceras han i vårt medvetande från en fullständig och vanlig människa till ... en utstött människa. Att stämpas på det sättet innebär ett stigma...”*¹⁰

Mead anser att:

*”Människans förmåga att 'se sig själv med den andres ögon' utgör den viktigaste förutsättningen för identitetsskapande.”*¹¹

---

⁷ Hadenius & Weibull, 1999

⁸ Petersson & Pettersson, 2000

⁹ Theander, 1998

¹⁰ Goffman, 1972, sid.12

¹¹ Johansson, 1999, sid.76

Även andra teoretiker som är av relevans för undersökningen, tas upp. Vi är medvetna om att det även finns andra perspektiv som vi skulle kunna använda oss av, men vi känner att vi vill öka vår förståelse hur man i relation till andra individer och samhället, skapar sin identitet.

1.1 Syfte

Syftet med val av ämne grundas i en djupare förståelse om varför utanförskap skapas i samhället. Vi har tidigare undersökt tillhörighet och utanförskap hos andra generationens invandrare och då upptäckte vi att media är en av faktorerna som leder till stereotypisering och utanförskap bland dem. Just då gick vi inte in på det ämnet på grund av tids – och platsbrist. Istället har vi valt att ta upp mediefaktorn vid denna undersökning.

Målet för undersökningen är även att genom teori och metod undersöka de faktorer som ligger bakom stereotypisering och stigmatisering.

1.2 Frågeställning

Eftersom vi diskuterar medias roll för stigmatisering och stereotypisering i samhället, ställer vi följande frågor.

- *Hur påverkar stigmatisering invandrares identitetsskapande?*

Följdfråga:

- *Vilka blir effekterna av exponeringen av medias bild av invandrare, dvs. problem att få arbete och bostad samt även ifall det skapar problem inom den sociala interaktionen?*

2. Metod

Valet av kvalitativ metod grundas i intresset att gå på djupet istället för på bredden. Inom den kvalitativa metoden försöker forskaren sätta sig in i forskningssubjektets värld och utifrån detta se situationen med utgångspunkt i hans/hennes perspektiv. På så sätt får forskaren inblick inifrån istället för tvärtom. Genom användandet av denna metod ökar förståelsen för en situation som forskaren från början kanske inte visste så mycket om.¹²

Inom kvalitativ metodik finns det olika metoder; observation, intervju och källanalys. Genom ökad förståelse och att man kommer närmare intervjupersonerna, finner vi den kvalitativa intervjun vara det bästa redskapet för vår undersökning.

*” Den kvalitativa intervjun är en unikt känslig och kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebär ur undersökningspersonernas vardagsvärld. Genom intervjun kan de förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord.”*¹³

Inom den kvalitativa intervjumetodiken finns tre olika former; strukturerad, semistrukturerad och ostrukturerad. Den semistrukturerade intervjun är uppbyggd kring olika teman som tillåter fördjupningar och diskussion av de frågor som tas upp. Det är möjligt för intervjupersonen att besvara frågorna utifrån sina egna erfarenheter i sina egna termer.

*”Kvalitativa informationer om det undersökta ämnet kan intervjuaren däremot få fram genom att försöka förtydliga och utveckla de svar som ges. Detta ger intervjuaren större möjlighet att fördjupa svaren och gå in i en dialog med den som intervjuas.”*¹⁴

Vi har utformat intervjuguiden efter olika teman. På det sättet får intervjupersonen möjligheten att berätta och utveckla sitt resonemang på ett naturligt sätt.

Denna typ av intervju har vi valt för att vi är intresserade av utförligare svar, än vad man får genom den strukturerade intervjun. Samtidigt vill vi inte ha svar som kan flyta utanför ämnet, vilket kan bli en konsekvens av den helt ostrukturerade intervjun.

Målet med intervjuerna är att kunna dra slutsatser med anknytning till våra teorier och frågeställningar.

Mättnad är ett stadium som skall uppfyllas när man använder sig av kvalitativ intervju. När har forskaren fått nog av intervjuer för att kunna nå en slutsats? Liedholm förklarar vad som menas med mättnad:

---

¹² Holme & Solvang, 1997

¹³ Kvale, 1997, sid. 70

¹⁴ May, 2001 sid. 150

”Omöjlighet att i förväg bestämma antalet intervjupersoner ligger i den kvalitativa undersökningens natur, ... Hur länge man ska hålla på är beroende av hur komplicerat och mångfacetterat ämnet eller området är och vilka avgränsningar man, kanske efterhand, bestämmer sig för att göra. Ofta vet man inte, när man går ut, riktigt vad det är man ska finna och därmed kan man inte heller i förväg bestämt klargöra vilka eller hur många informanter som krävs. I princip kan man låta sig nöja när fler intervjuer inte tycks tillföra ny information.”¹⁵

Som forskare får man inte distansera sig från intervjupersonen, tvärtom, bör man sträva efter att skapa närhet och tillit. För att uppnå detta mål kan det vara en bra idé att samtala lite smått med intervjupersonen före intervjun, för att skapa en mer personlig atmosfär.

”Forskaren måste ha en stor förmåga att kunna sätta sig in i och förstå hur den intervjuade upplever sin situation... För att samtalet ska bli otvunget och spontant och samtidigt kunna ge uttryck för den intervjuades åsikter och synpunkter, måste forskaren hela tiden vara uppmärksam och öppen i intervjusituation.”¹⁶

Vi är medvetna om att mättnadsfrågan kan vara problematisk. Antalet intervjupersoner i vår undersökning är bestämt till nio personer, dvs. tre från vardera av grupperna, svenskar, andra generationens - samt första generationens invandrare.

2.1 Urval

I Sverige lever vi i ett mångkulturellt samhälle med en mängd olika nationaliteter. Begreppet invandrare avser människor som har invandrat till Sverige. I Sverige använder man sig även av begreppet andra generationens invandrare och med det *”brukar vi mena den som är född i det nya landet eller vid mycket liten ålder vid ankomsten”*.¹⁷ Dessa människor har antingen två föräldrar med utländsk bakgrund eller en svensk och en utländsk förälder. Det är dessa definitioner vi utgår från i vår undersökning.

Vi ska utföra nio intervjuer, varav tre är svenskar, tre är andra generationens invandrare och tre är invandrare. De skall vara i åldersgruppen 20-35.

De invandrare som intervjuas kommer alla från Bosnien och Hercegovina. Dessa kom till Sverige under början av 1990-talet på grund av kriget. Vi har valt bosnier för att de var en av de största grupperna som flydde till Sverige under just den tiden. Eftersom de har samma kultur och språk och har kommit till Sverige under samma tidsperiod, är det intressant för oss att se om de har liknande tankar angående deras situation som invandrare.

---

¹⁵ Liedholm, 1999, sid. 169

¹⁶ Holme & Solvang, 1997, sid. 105

¹⁷ Franzén, 2001, sid. 128

Andra generationens invandrare däremot härstammar från två olika länder; Turkiet och Polen. De är alla födda i Sverige. Alla av dessa har en svensk förälder.

Intervjupersonerna har vi kommit i kontakt med genom bekanta. Vi har inte träffat intervjupersonerna tidigare, vilket gör att de lättare kan tala om sig själva, när vi inte har någon förförståelse om dem.

Könsfördelningen ligger på fyra män och fem kvinnor. Detta är en rent slumpmässig fördelning. Vi har inga frågeställningar som specifikt rör könsperspektivet.

För att skydda våra intervjupersoners anonymitet har vi gett dem fingerade namn.

2.2 Intervjusituationen

I en gruppintervju uppkommer situationer *”som liknar mer det sätt som vi normalt skaffar oss våra åsikter och uppfattningar på, nämligen genom ömsesidig påverkan och gruppträck”*.¹⁸ På grund av detta har vi valt att utföra enskilda intervjuer.

Vi ville att intervjuerna skulle utföras på en neutral plats, därför valde vi att genomföra dessa på olika grupperum på Malmö Högskola och Lunds universitet.

Under intervjuerna valde vi att vara med båda två. Detta val grundar sig i tanken att på bästa sätt komplettera med det den ena av oss kanske förbiser. Självklart finns det även en negativ aspekt med att vara *”två mot en”*. Konsekvensen av detta kan vara att intervjupersonerna känt sig osäkra och svarat lite kortare på några frågor. I vårt fall har vi uppmärksammat att några av intervjupersonerna var nervösa och gav korta svar på vissa frågor. Däremot vet vi inte om detta beror på situationen eller på deras personlighet.

I intervjuguiden utgick vi från olika teman; bakgrund, arbete och media. Utifrån dessa teman har vi strukturerat våra frågor. Intervjuernas grundstruktur återges i bilagan. Samtalet bandades med en sladdlös bandspelare och skrevs därefter ordagrant ut.

Vårt mål var nio intervjupersoner. Inom samtliga grupper uppfylldes mättnad på ett tillfredställande sätt.

---

¹⁸ Holme & Solvang, 1997, sid. 108

3. Bakgrund

Sverige har länge varit ett land som tagit emot invandrare. Redan på 1000 - talet kom engelska och tyska missionärer, som förmedlade viktiga kulturella impulser från utlandet.

Under 1600-talet invandrade i huvudsak skottar och finnar. Dessa grupper var gästarbetare som kom till Sverige med kontraktet i fickan.

Under 1800-talet och i början av 1900-talet, utvandrade stora grupper svenskar till andra världsdelar. Detta berodde på svåra försörjningssituationer på landsbygden.

Efter andra världskriget ökade invandringen, då det kom en stor grupp av före detta koncentrationslägersfångar och finska krigsbarn samt andra nordiska flyktingar.

Kring 1950 – 60 talet var Sverige i stort behov av arbetskraft och detta ledde till att många kom under just denna period. Under 1965 kom det som mest arbetskraftsinvandrare, över 50 000 människor till Sverige. De största grupperna var under denna tid nordbor, greker, turkar och jugoslaver.¹⁹

Eftersom invandringen regleras av bland annat de ekonomiska konjunkturerna har arbetskraftsinvandringen minskat efter 1970 – talet. De flesta som kom till Sverige efter denna period var oftast flyktingar. På grund av kriget i Balkan var det stora grupper av bosnier som flydde till Sverige.²⁰

Eftersom invandrare inte är en bestämd grupp ser läget olika ut från grupp till grupp. När det gäller arbetssituationen för invandrare så är det svårast för dem som kom under 1980- 90 talet. Dessa människor invandrade då, på grund av den kraftiga lågkonjunkturen, till arbetslöshet. Det är svårast för dem som är födda utanför Europa att få arbete. Men även dessa utomeuropéer hade bättre arbetsposition än de som anlände efter 1980-talet.

Arbetslösheten är väldigt stor hos människor som har utländskt medborgarskap, 3 % högre än för den övriga befolkningen.

De andra generationernas invandrare som är födda före 1970 är väl integrerade på svensk arbetsmarknad och sysselsättningen är mycket högre än hos första generationens invandrare. Det finns skillnader inom denna grupp på så sätt att de med en svensk förälder har bättre arbetsförutsättningar, än de med två utländska föräldrar.²¹

---

¹⁹ SIV, 1997

²⁰ ibid.

²¹ ibid.

Bostadssegregation i storstäder förknippas med 90-talets hårdare samhällsklimat för invandrare. I de flesta storstäderna i Sverige finns det stadsdelar där andelen svensk befolkning är 0 %.

*”Att människor som lever under sämre omständigheter än majoritetsbefolkningen löper större risker för att utveckla olika sorters sociala problem – inte minst kriminalitet – är ett internationellt väl känt fenomen. Det kan också vara en förklaring till varför invandrarna löper större risk, i förhållande till sin andel av befolkningen, att registreras för brott än de infödda svenskarna.”*²²

Även när det gäller brottslighet finns skillnader mellan de tre grupperna. För att underlätta den statistiska beskrivningen kan man säga att svenskarnas brottslighet motsvarar 1;

- Andra generationens invandrare som är svenska medborgare motsvarar 1,2 -1,4.
- Födda i utlandet med nu svenskt medborgarskap motsvarar 1,7 – 2,1.
- Födda i utlandet med utländskt medborgarskap motsvarar 1,7 – 2,4.

Detta visar att invandrarna (med hänsyn tagen till deras andel av befolkningen), lagförs oftare för brott. Genomsnittet ligger mellan 1,5 – 2 gånger oftare än svenskar. Invandrare är överrepresenterade när det gäller vissa speciella typer av brott, till exempel grövre vålds- och narkotikabrott.²³

---

²² ibid. sid.136

²³ ibid.

4. Tidigare forskning kring media och minoriteter

På grund av vår frågeställning har vi valt att använda oss av tidigare forskning som handlar om media och minoriteter. I detta avsnitt har vi valt att utgå ifrån en magisteruppsats i ämnet Internationell Migration och Etniska Relationer, av Martin Karlsson och Fredrik Martinsson. De diskuterar massmedias roll i skildringen av minoriteter som lever i Sverige. Utgångspunkten är att massmedia påverkar människors sätt att uppfatta minoriteter.

*”Massmedias roll som vårt verktyg för nyhetsinformation blir allt viktigare – samtidigt ökar medias inflytande över oss genom att det är den stora och ofta enda informationskälla vi har när det gäller nyheter och händelser runt om i världen.”*²⁴

Media är inte den enda faktorn till stereotypisering, men en av de viktiga, eftersom man i tidningar kan läsa om arbetslöshet och kriminalitet, som inte passar in i uppfattningen om det svenska samhället.²⁵

Tidningar som Karlsson och Martinsson valt att analysera är: Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgsposten och Svenska Dagbladet, från samma sexmånadersperiod, tiden mars till augusti år 2000. I analysen har de begränsat undersökningen till artiklar rörande brott och kriminalitet.

En av teorierna har formulerats av Ylva Brune. Hon menar att invandrare beskrivs i media som annorlunda, underlägsna och hotande gentemot det etniskt homogena samhället. Enligt Brune hjälper media oss att orientera oss i samhället genom att de anger vilka drag i verkligheten som är värda att lägga märke till, vilka händelser som är intressanta och vilka personer som är värda att lyssna till när ett skeende ska beskrivas eller analyseras. Nuvarande journalistik bidrar till en polarisering som gör att människor delas upp i ”vi” och ”de”.

*”Förhållandet mellan ’oss’ och ’dem’ framställs som ett motsatsförhållande eller en konflikt. Det är ’våra’ åtgärder som kan lösa eller eliminera konflikten. Förhållandet mellan ’oss’ och ’dem’ gestaltas som ett motsatsförhållande, där dem tillskrivs egenskaper och handlingar som ’vi’ inte vill ha, eller i någon mening inte kan ha.”*²⁶

Medieforskaren Håkan Hvitfelt anser att media arbetar mycket med stereotyper och symboler. Ett exempel är nyhetsrapporteringen kring islam, som fokuserar på muslimska fundamentalister, terrorister och krig.²⁷

---

²⁴ Karlsson & Martinsson, 2001, sid. 4

²⁵ ibid.

²⁶ Brune, 1998, sid. 29

²⁷ Karlsson & Martinsson, 2001

Karlsson och Martinsson använder sig även av den holländske medieforskaren Teun van Dijks teorier om medias påverkan på minoriteter. Hans ståndpunkt är att media och framförallt pressen är rasistisk, fördomsfull och inte bara förmedlare av allmänna attityder.²⁸

Efter att ha analyserat de olika artiklarna får författarna av uppsatsen reda på att rånen ökar lavinartat och att Malmö är laglöst på helgnätter. Det påstås att de skyldiga är invandrare från Rosengård.²⁹

I Aftonbladets reportage om kriminalitet i Malmö på helgnätter, intervjuas en Malmöpolis i chefsställning som beskriver de misstänkta som ”negrer” och ”araber”. Journalisten går sedan vidare på historien och fokuserar direkt på Rosengård. Han pratar med en socialsekreterare i den stadsdelen om varför invandrare begår brott.³⁰

Karlsson och Martinsson menar att det är ”experterna” som får uttala sig om ”dem”. Detta bidrar till att tidningar faktiskt reproducerar fördomar och rasism, vilket även blir slutsatsen i undersökningen.³¹

---

²⁸ ibid.

²⁹ ibid.

³⁰ ibid.

³¹ ibid.

5. Teori

5.1 Symbolisk interaktionism

Den symboliska interaktionismen är ett teoretiskt perspektiv för analys av den sociala verkligheten. Enligt den symboliska interaktionismen skapar det sociala samspelet individens medvetande och jag – uppfattning.³²

Det finns fem hörnstenar inom den symboliska interaktionismen.

1. *"Definition av situationen. Om en människa definierar eller varseblir situationen som verklig, så är den också verklig i sina konsekvenser.*
2. *Social interaktion. Att interagera är att samtala men inte bara genom att tala med munnen utan också genom kroppens andra rörelser såsom till exempel minspel och handrörelser.*
3. *Symboler. Våra ord är nog de vanligaste och mest uppenbara symbolerna vi handskas med... De måste ha samma mening för oss som för de andra i vår närmaste omgivning.*
4. *Tonvikt på aktivitet. Vi handlar eller beter oss hela tiden, vi är aktiva... Att vara aktiv innebär att vara med i en process... symbolisk interaktionism förutsätter föränderlighet.*
5. *Nuet. Vi finns i nuet och vi definierar situationen i nuet, vi interagerar med våra symboler i nuet. Det faktum att vi är aktiva antyder processer och blir ännu klarare med betoningen på nuet... vi alla befinner oss i en ständig process och ständigt förändras."*³³

Var och en definierar situationen omkring sig och denna definition påverkar vårt beteende. Eftersom det är en pågående process, definierar vi ständigt om situationen och detta leder till att vi har möjligheter att ändra uppfattning och beteende. Med detta i åtanke kan man undra ifall vi, i vissa fall, ändrar uppfattning när vi konfronteras med medias bild av den sociala verkligheten.

Enligt den symboliska interaktionismen är språket den viktigaste förutsättningen för det sociala samspelet.³⁴

Cooley anser att kommunikation är en process, där man delar eller skapar gemensamma erfarenheter. Tar man inte del av denna process, är det omöjligt att konstrueras till en fullt utvecklad individ. För att kommunikation ska kunna fungera måste man både kunna uttrycka och förstå verbala symboler.³⁵

Vidare går vi in i en diskussion som behandlar just hur viktigt språket är, inte bara för kommunikation, utan även för att vi ska kunna utveckla vårt medvetande.

---

³² Berg m. fl., 1982

³³ Trost & Levin, 1996, sid. 11-23

³⁴ ibid.

³⁵ Cooley & Angell & Carr, 1933

5.2 Språket som identitetsskapare

Individen föds in i en språkgemenskap. Denna gemenskap förser oss med innehållet i vårt medvetande om oss själva och om yttvärlden.³⁶

Språket är en av grundvalarna för social interaktion. Även om man kan använda sig av minspel, är språket fortfarande det viktigaste kommunikationsmedlet. Det är lättare att interagera med andra med ett nyanserat språk och ett stort ordförråd.³⁷

De flesta av oss har ett begränsat ordförråd på ett främmande språk och detta medför svårigheter att uttrycka sig så som vi kan på vårt eget språk. Därför kan vi upplevas som mindre intelligenta både av oss själva och av andra. Det krävs mycket mer för att en invandrare ska uppfattas som lika intelligent som majoriteten. Brister i uttal och ordförråd utgör ett allvarligt handikapp.³⁸

Enligt Mead har språket stor betydelse i fråga om socialisering.

”En person lär sig ett nytt språk och, som vi brukar säga, får en ny själ. Han intar deras attityd som använder sig av det språket. Han kan inte läsa dess litteratur, kan inte konversera med dem som tillhör det samhället utan att ta dess särpräglade attityder. Han blir i den meningen en annan individ.”³⁹

Varje individ har gemensamma responser gentemot vissa gemensamma saker. På det sättet som dessa responser väcks hos individen när han påverkar andra personer väcker han sitt eget jag. Jaget är uppbyggt på den respons som är gemensam för alla, för att vara ett jag måste man vara medlem av samhället. Genom dessa responser formas en människas principer dvs. de accepterade attityderna i samhället.

Språket är den vokala gest som väcker samma attityd hos individen som hos andra. Jaget blir fulländat genom denna gest, som förmedlar de sociala handlingarna, som i sin tur leder till processen att ta den andres roll.⁴⁰

Dewey menar att språket är en länk mellan individer i den sociala processen. Samhället existerar och uppstår ur språket. Språket är bärare av signifikanta symboler, genom vilka vi skapar en gemensam mening. Detta gör att vi får möjlighet att anpassa oss till varandra.⁴¹

Både Mead och Dewey har liknande uppfattningar vad gäller språkets viktiga roll i identitetsskapandet i samhället. Genom den gemensamma mening som språket ger oss, har vi

---

³⁶ Berg m.fl., 1982

³⁷ Trost & Levin, 1996

³⁸ ibid. sid. 16

³⁹ Mead, 1976, sid. 200

⁴⁰ ibid.

⁴¹ Boglind & Lundén & Näsman, 1972

möjligheter att ta den andres roll och på så sätt skapa ett fullständigt jag. Ifall man inte har den kunskap där språk och symboler uppkommer från språket, blir det svårt att anpassa sig. Det är lätt hamna utanför den sociala gemenskapen.

Det finns en pessimistisk språksyn där man menar att språket omöjliggör total kommunikation mellan människor. De menar att språket är privat och subjektivt. Interaktionister är däremot av motsatt mening, där de menar att språket är en del av det sociala samspelet och att det är bara genom språket som vi kan nå ett högre medvetande.⁴²

Vi håller inte med om den pessimistiska synen, eftersom vi menar att det inte är möjligt för språket att utvecklas utan kontakt med andra individer. Hur uppnår man total kommunikation ifall man inte har någon att kommunicera med?

5.3 Den givna bilden

Dagens samhälle präglas av stark avtraditionalisering som gör det svårare att skapa sin identitet genom självklara handlingar. Genom detta skapas identiteten ständigt om i den sociala interaktionen med varandra. På så sätt blir individer väldigt beroende av andra och av hur identitetsanspråk mottages av dem. Det sociala livets bräcklighet blir tydligt när människor inte följer spelreglerna, då uppstår situationer där individens presentation av jaget ifrågasätts.⁴³

Goffman nämner två typer av framträdanden som visas upp av en individ vid en kontinuerlig interaktion med andra. Dessa framträdanden kallas för personlig fasad och social fasad.

I den personliga fasaden ingår sociala markörer, som kläder, utseende, gester osv. Vi förväntar oss att denna person ska leva upp till det vi ser. Den sociala fasaden bestäms av andra utifrån markörer, som individen besitter. Fasaden är oftast redan bestämd innan individen gör sitt inträde i en social roll. Eftersom de andra har skapat sig en bild av hur man är, kan det tänkas att man på så sätt kan komma att representera en hel grupp, som besitter samma markörer. Den sociala fasaden blir en kollektiv representation som ger upphov till abstrakta stereotypiseringar.⁴⁴ Kategorin bestäms inte bara genom hur den andre ser på dig, utan även av din egen självbild.

---

⁴² Berg m.fl., 1982

⁴³ Johansson, 1999

⁴⁴ Goffman, 1988

Bekräftelse från andra är, enligt Mead av stor vikt, eftersom vi ständigt lever och påverkas av andra individer. Vi påverkas av attityder och gör dem till våra egna. Det samhälle eller den sociala grupp som ger individen ett jag kallas för den generaliserande andre. Dessa attityder kan vara hela samhällets normer och värderingar.

*”Det är i form av den generaliserande andre som den sociala processen influerar de individers beteenden, som är involverade i den och utför den, dvs. samhället utövar kontroll över beteendet hos dess individuella medlemmar...”*⁴⁵

Mead anger medlemskapet i ett politiskt parti som exempel för övertagande av den generaliserande andres attityder. Han menar att man identifierar sig med partiet som helhet och resten av den givna sociala situationen. Medlemmen reagerar då som en representant för partiet både inom den och utåt, i samhället.⁴⁶

Med de olika fasaderna förväntas det att individen ska leva upp till en given bild, men vad händer ifall man inte lever upp till detta? Måste man då helt bortse från den givna bilden, för att sedan skapa en helt ny? Eller betraktar vi denna individ som en avvikare från sin grupp? Det borde vara lättare att avfärda individen som avvikande.

Mead menar att kommunikationsmedier är av stor betydelse för människor, eftersom de rapporterar om situationer genom vilka man kan gå in i andra personers attityder och erfarenheter.⁴⁷

Genom massspridning av budskap påverkar massmedierna den sociala interaktionen och identitetsskapandet. Denna påverkan sker genom att massmedierna tillhandahåller material till identitetsskapande och sätter upp regler för hur den sociala interaktionen ska se ut.⁴⁸

Innehållet i media kan få effekter på våra värderingar och åsikter. Vilken slags påverkan den har hänger samman med vår omgivning, dvs. föräldrar, vänner. Deras åsikter kring medias innehåll influerar våra egna. Vidare beror det på vilka vi är och hur vi är uppfostrade.⁴⁹

5.4 Skapandet av vi och de genom stigma

När Cooley talar om primärgrupper menar han att dessa kännetecknas av samarbete och ”face-to-face” kommunikation. Det enklaste sättet att beskriva denna helhet är genom att

---

⁴⁵ Mead, 1976, sid. 121

⁴⁶ ibid.

⁴⁷ ibid.

⁴⁸ Johansson, 1999

⁴⁹ Petersson & Pettersson, 2000

benämna den som ett ”vi”. Exempel på sådana grupper kan vara familj eller ett barns lekgrupp. Denna typ av samvaro fungerar som grunden för en människas sociala ideal.⁵⁰

*” Where do we get our notions of love, freedom, justice and the like... from the actual life of simple and widespread forms of society, like the family or the playgroup. In these relations mankind realizes itself, gratifying its primary needs, in a fairly satisfactory manner...”*⁵¹

Cooley anser att vi inte kan bli fulländande människor utan primärgruppssamvaro. I storstaden är det inte lika lätt att vara medlem i primärgrupper eftersom det där finns mer opersonliga och formellt organiserade grupper, dvs. grupper som i många avseenden är primärgruppens motpol.⁵² Just den här motpolen mellan de olika grupperna kanske kan bidra till stigmatisering av den grupp som inte är ”vi”.

Stigma är en benämning på en egenskap som är misskrediterande. Det kan vara en brist, ett handikapp eller ofullkomlighet. Vi har en bestämd uppfattning om hur en individ bör vara, för att passa in i majoritetsnormen, då kan stigman bli oförenliga med denna perception.⁵³

Goffman nämner tre olika typer av stigman:

1. Kroppsliga missbildningar, till exempel olika fysiska handikapp.
2. Olika fläckar på personliga karaktären; viljesvaghet, ohederlighet osv.
3. Tribala stigman; ras, nation, religion.⁵⁴

Alla dessa typer delar samma drag och får samma konsekvenser. En individ som lätt skulle kunna accepteras, har ett drag som inte passar i samhällsnormen. Den tredje formen av stigma, den tribala, innefattar en hel familj eller släkt och kan överföras från generation till generation. Just detta går att koppla till andra generationens invandrare. Fastän de är födda i Sverige, med antingen en eller två utländska föräldrar, får de fortfarande genom denna kategorisering överta föräldrarnas stigma.

För att bli stigmatiserad behöver inte samtliga egenskaper vara avvikande.

*”En individ, som eljest lätt skulle ha accepterats i det vanliga sociala samspelet, har ett drag, en egenskap som inte kan undgå uppmärksamhet och som får dem av oss som möter honom att vända sig bort från honom och bortse från de anspråk på gemenskap med oss som hans övriga egenskaper i och för sig kunde ha motiverat.”*⁵⁵

Enligt Goffman är människor som inte avviker på ett negativt sätt ”normala”. Personer som är stigmatiserade anses inte vara en del av oss normala. Denna attityd är av stor betydelse för

---

⁵⁰ Cooley, 1981

⁵¹ Cooley & Angell & Carr, 1933, sid. 60

⁵² Cooley, 1981

⁵³ Goffman, 1973

⁵⁴ ibid.

⁵⁵ Goffman, 1972, sid. 14

den avvikandes livsmöjligheter.⁵⁶ Att vara i kontakt med främmande människor, är svårt för den stigmatiserade. Detta leder till en inskränkning av individens legitima möjligheter, det blir svårt att tillfredsställa elementära materiella behov.⁵⁷ Om denna person står i ett socialt och ekonomiskt beroendeförhållande med en som stämplar honom; till exempel arbetsgivare eller hyresvärd, blir livssituationen påfrestande och svår.

Goffman anser att det egentligen är omöjligt att tala om de normala och de avvikande. Men i själva verket är det oftast så att de bägge grupperna haft någon slags erfarenhet av den andre. Det är förhållandet mellan vi och de som bestämmer i fall vi är avvikare eller normala.⁵⁸

Enligt Goffman är stigman ett handikapp. Exempelvis så kan brister i det svenska språket eller ett annorlunda utseende vara ett handikapp för många invandrare. Detta leder i sin tur till stigmatisering.

En del stigman är öppet synliga redan vid första anblicken och de som bär dem kommer därför ständigt att av främmande behandlas som avvikare.

*”Att stämpla är att ta avstånd från icke – önskvärda egenskaper och beteende. Därigenom framhävs det önskvärda dvs. det dominerande normsystemet och en vi - känsla skapas bland de s.k. normala, de rättrogna samhällsmedborgarna.”*⁵⁹

I en av Statens Invandrarverks rapport diskuteras begreppet motpolsidentitet. Denna identitet byggs upp kring olika grupper i samhället. I dagens samhälle behövs någon som är annorlunda och det blir minoriteternas roll. Minoriteterna är ”de” och majoriteten är ”vi”, motsatsen till ”de”. Vi är nöjda med vår position och strävar inte efter att ändra den, vi vill inte tillhöra ”de”.

*” Den minoritet som i dag spelar huvudrollen som negativ bekräftelse av egen identitet är emellertid muslimerna, särskilt männen. En ’svensk’ är inte fanatiskt religiös, inte medeltida, inte kvinnoförtryckande, inte odemokratisk, inte antiintellektuell, inte våldsbenägen osv.”*⁶⁰

Eftersom vi värderar vissa egenskaper i vår egen kultur, högt, är vi negativt inställda till det motsatta. På så sätt skapar vi negativa stereotyper, som oftast riktar sig till en social grupp eller en folkgrupp. Det är oftast olika invandrargrupper som tillskrivs annorlunda beteenden och egenskaper. Resultatet av osanna rykten blir att invandrarna stämplas som mindervärdiga medan svenskarna är normala.

---

⁵⁶ *ibid.*

⁵⁷ Boglind & Lundén & Näsman, 1972

⁵⁸ *ibid.*

⁵⁹ Lundén & Näsman, 1973, sid. 42

⁶⁰ Statens Invandrarverk, 1997

Anledningen till att stereotyper finns är för att underlätta för oss själva genom att generalisera och förenkla våra tankar om en annan okänd grupp. Vi bygger upp stereotyper med hjälp av yttre kännetecken som till exempel hudfärg, klädsel osv.

Samhället levererar olika identitetsnormer, som vissa förväntningar är knutna till. När individen tar till sig de symboler som samhället har försett denne med kommer han/hon att ansluta sig till dessa förväntningar. Samhällsmedlemmarna internaliserar de sociala normerna.

”Med internalisering menar vi att individerna med det egna jaget införlivar utifrånkommande uppfattningar, förklaringar och teorier. Internaliseringen sker till stor del omedvetet... beskriver hur barn oreflekterat övertar till exempel sina föräldrars normer eller hur vi övertar samhällets normer, värderingar och ideologier genom till exempel massmedia...”⁶¹

Konsekvensen av stereotypisering blir att vissa grupper från början får sämre utgångspunkt på samhällets olika arenor. På så sätt blir stereotypin en självuppfyllande profetia, vi gör och blir vad som förväntas av oss. Kaplan menar att avvikaren även får negativa attityder till sitt eget jag. Dessa individer kan inte uppfatta att de har positiva egenskaper. Genom det avvikande bekräftar de sin egen negativa självbild.⁶² En följd av detta blir att individen söker sig till andra som också befinner sig i samma situation, eftersom man känner sig mer hemma bland dem än med andra människor.

”Förekomsten av identitetsnormer dvs. normer av hur man skall vara och uppträda, konstituerar enligt Goffman både konformitet och avvikelse.”⁶³

Med konformitet menas att man formar sig till den dominerande kulturen och motivet bakom detta är vetskapen om den smärta som uppkommer i samband med avvikelse.⁶⁴

Goffman använder termen ”team” för att beskriva en samling individer som samarbetar i framställningen av en rutin. Även samhället kan ses som ett team, där olika medlemmar har olika roller. För att kunna spela sin roll på bästa sätt och känna sig som en del av det, måste de gällande normerna synliggöras, för att individerna ska kunna sätta sig in i denne och sedan följa dem.⁶⁵

Begreppet team är viktigt ur ett makroperspektiv, eftersom det delar upp medlemmarna i normala och avvikare. De båda rollerna är av samma vikt. För att det ska kunna finnas en grupp av normföljande, goda samhällsmedlemmar, måste de ställas mot en grupp som är

---

⁶¹ Angelöw & Jonsson, 2000, sid. 31

⁶² ibid.

⁶³ Boglind & Lundén & Näsman, 1972, sid. 105

⁶⁴ Cooley, 1933

⁶⁵ Goffman, 1988

tvärtom, avvikare. Därför är även avvikarnas roll betydelsefull för de andra och för sig själv. Avvikaren får känna att även han tillhör en grupp och inte är helt utanför.

Team kan även användas i ett mikroperspektiv, det kan till exempel appliceras på en arbetsplats. De agerande väljer sina team kamrater, som de litar på ska uppträda på lämpligt sätt. Med det menas att de ska uppträda på ett sätt som inte stör det man vill visa upp för publiken.⁶⁶

Genom detta tänkande kan man få mer förståelse för varför svenskar anställs oftare än invandrare. Invandrare har annorlunda normer och detta kan bli ett problem eftersom dessa normer är okända för arbetsgivaren. Här kan man undra ifall media är en faktor som påverkar arbetsgivarens bild av invandrare och hans/hennes normer?

Det är konstaterat att i den vardagliga rapporteringen har konflikter ett högre nyhetsvärde.

*”En studie av hur invandrare bevakas i svenska tidningar visar att huvuddelen av de nyheter där invandrare berörs fokuserar på konflikter... När bilden av Sverige projiceras av olika medier har den andra avsikter än att spegla landet. Därför kommer den inte heller att representera skeendet. De långsiktiga studierna pekar på att mediernas intresse att skapa sin egen bild av det som sker har tilltagit under de senaste decennierna.”*⁶⁷

5.5 Syndabocker och hur de stämplas

Diskussionen kring det mångkulturella samhället styrs av bland annat massmedier. Dessa reproducerar redan existerande stereotyper av etniska grupper. Detta bidrar till en känsla av främlingsskap för många etniska grupper, både inför den svenska kulturen och för inför sin egen position i just denna kultur.⁶⁸

Individer utvecklar olika roller i samhället. Eftersom alla bidrar till det gemensamma livet är varje medlem mer eller mindre beroende av varandra. Varje medlems funktionella skillnad från de övriga är viktig, eftersom denna ger honom hans speciella position i samhället.⁶⁹

Genom dessa roller kan man lägga över några av sina inre konflikter på andra människor på så sätt att man tilldelar dem medvetna eller omedvetna roller, till exempel rollen som syndabock.

Vi anser att genom tilldelningen av en speciell position, blir det lättare för oss att både acceptera och stöta bort människor i vår omgivning, beroende på deras position.

---

⁶⁶ ibid.

⁶⁷ Hadenius & Weibull, 1999, sid. 366

⁶⁸ Johansson, 1999

⁶⁹ Cooley, 1981

Vi skapar syndabocker genom projicerande av våra fantasier och fördomar på okända människor. Anklagelsen är en produkt av rädsla. Främmande människor blir ett tacksamt mål, ju mindre fakta vi har, desto lättare blir det att själv tolka personen i fråga. I ett kollektiv varierar graderna av hur man uppfyller normerna. Personer med hög status, inom gruppen, tillåts fler och större avvikelser. När individen först blir medlem i gruppen, uppträder denne konformt, för att lättare passa in. När statusen efter hand ökar, ges större svängrum. En person med låg status begår ofta normbrott, eftersom denne inte har något att förlora och lever då samtidigt upp till de låga förväntningarna.⁷⁰

Studier om straff som socialstyrelsen har utfört, bland svenskar och invandrare visar;

"... utlänningar som fälls för våldtäkter oftare döms till fängelse, medan svenskar oftare döms till psykiatrisk vård... sociala myndigheter oftare placerar omhändertagna invandrarungdomar på institutioner, medan omhändertagna svenska ungdomar oftare placeras i familjehem".⁷¹

Syndabockens uppgift kan vara att få ta emot aggressiva känslor från en hel grupp och göras ansvarig för en grups problem.⁷² Syndabocken uppfattas som en passiv mottagare av andras, gruppens projektioner.

"Att synliggöra och dramatisera myndigheternas stämpling och de resurssvaga gruppernas avvikelse stärker den rådande samhällsstrukturen. Detta syndabocksskapande sker oftast via våra massmedia."⁷³

Skräckpropaganda projiceras på människor vi möter på gatan. Eftersom exempelvis kvällspressen skriver mer om konflikter och brott än vad de till exempel skriver om politik, skapar detta en omedveten rädsla, som sedan projiceras på någon och styr våra handlingar i den riktningen.⁷⁴

Goffman anser att när vi ska interagera med varandra, skaffar vi upplysningar om andra för att kunna styra handlandet på ett förnuftigt sätt. De fakta som är avgörande för hur vi uppfattar den andre, ligger bortom tid och plats för interaktion.⁷⁵

Mead diskuterar om hur vi utifrån en redan given beskrivelse, har en uppfattning av hur en för oss främmande människa ska vara. När vi möter en vän behöver vi ingen övertygelse eftersom vi redan känner denna person. Men om vi ska komma i kontakt med en människa

---

⁷⁰ Thylefors, 1999

⁷¹ Statens Invandrarverk, 1997, sid 138

⁷² Angelöw & Jonsson, 2000

⁷³ Lundén & Näsman, 1973, sid. 42

⁷⁴ Hadenius & Weibull, 1999

⁷⁵ Goffman, 1988

som enbart beskrivits för oss, måste vi studera honom/henne noga för att se ifall denne svarar mot den givna bilden.⁷⁶

Enligt Goffman finns det olika informationstekniker som gör det möjligt att komma med en lögn, utan att behöva ställas till svars. Detta sker genom anspelningar, taktiska tvetydigheter och utelämnande av information. Genom att använda sig av dessa medel, blir det möjligt att skapa vilka falska intryck som helst. Goffman tar upp massmedia som exempel på användare av dessa metoder. De kan börja med en liten företeelse för att sedan förstora upp den till ofantliga proportioner.⁷⁷

Enligt Johansson är den mest förekommande kritiken mot Mead och Goffman är att dem frikopplar individen från traditioner och framtid. Individen har inte påverkats av traditioner som finns i samhället och har inga tankar om framtiden, utan existerar bara i nuet genom den sociala interaktionen.⁷⁸

Goffmans och Meads teorier är givande när det gäller att förklara mötet och förhållandet mellan olika människor i samhället. Vi anser dock att man måste blicka både bakåt och framåt för att kunna förstå en människas utveckling och identitet fullt ut.

Diskussionen som Goffman för om stigmatisering och den påverkan det har på en människas identitet samt Meads tankar om den sociala interaktionen, är några av utgångspunkterna i denna undersökning. Även massmediernas effekt på människors värderingar och tankar kommer att diskuteras utförligare i analysen.

---

⁷⁶ Mead, 1976

⁷⁷ Goffman, 1988

⁷⁸ Johansson, 1999

6. Analys

I denna del kommer vi att använda oss av vårt material, citat från våra intervjupersoner, för att se om deras svar går att koppla till valda teorier. Analysen är uppdelad i olika teman som till exempel: olika förutsättningar, medias bidrag till stigmatisering, den utländske brottslingen och den svenske idrottsmannen. Det är dessa teman som vi fått fram under intervjuerna.

6.1 Distinktion genom sociala markörer

Sociala markörer såsom utseende, språk osv. kan skapa grupperingarna ”vi” och ”de”. I samhället finns det markörer som tillhör majoritetsnormen, där människor som inte passar in klassas som ”de”. Cooley menar att det vi benämner som ”vi” kan även kallas för primärgrupp. Just denna helhet är grunden för våra sociala ideal.⁷⁹ Om vår primärgrupp har speciella åsikter kring ett ämne, är det lätt för oss att anta dem.

På frågan om det finns en skillnad mellan olika etniska grupper när man ska söka arbete, svarar de flesta att det faktiskt finns en skillnad. **Adis**, som är invandrare svarade:

”Jag tror definitivt att det finns... jag har många bekanta som har inte fått jobb... ja jag vet inte... man kan inte säga med 100 % att det är på grund av deras bakgrund... men det kan vara en av orsakerna till att de inte har fått jobb... När jag ringde och sökte jobb... jag visste från början att på grund av mitt uttal att de var inte intresserade... först får man reda på att de behöver folk men efter jag pratat med de så säger de att de inte har några jobb att erbjuda... Jag upplever det att man blir diskriminerad i fråga om att få jobb om man är invandrare...”

En av våra intervjupersoner som är andra generationens invandrare, **Hakan** anser att språket är viktigt för att passa in i samhället.

”... alltså andra generations invandrare har det väl bättre på grund av språk, de har oftast bättre språk förutsättningar än första generations invandrare...att man kanske inte bryter och så där...men sen också så tror jag ibland att en del av arbetsgivare blir avskräckta att personen i fråga har namn som är svårt att uttala...”

Genom att intervjupersonerna svarar som de gör, går det att koppla till att en individ uppfattas som mindre intelligent på grund av brister i det svenska språket.⁸⁰ Även våra intervjupersoner tror att arbetsmarknaden fungerar på det viset. På så sätt får invandrare

---

⁷⁹ Cooley, 1981

⁸⁰ Trost & Levin, 1996

svårare att accepteras, på grund bland annat av språksvårigheter. Andra generationens invandrare däremot, uppfattas ha lättare att få arbete eftersom de kan det svenska språket. Genom denna distinktion av människor med utländsk bakgrund och svenskar skapas ”vi” och ”de” - grupper.

Stella som också är andra generationens invandrare håller med om att sociala markörer som språk spelar roll. Hon menar att även utseende och efternamn är av betydelse för arbetsgivaren.

”Helt klart. Allting beror på hur du ser ut, vad du har för efternamn, om man bryter eller inte. Det är rätt många arbetsgivare som är rasistiska. Jag tror att invandrare har det absolut svårast.”

För att förklara hur en person med annorlunda sociala markörer, som namn, kan ha det svårare i arbetslivet, berättar **Daniel**, som är svensk, om en arbetskamrat han arbetat med:

” När jag jobbade som telefonförsäljare fanns det en tjej som bytte från sitt utländska namn till ett vanligt svenskt... då fick hon sålt fler saker. Det var inte det att hon bröt, hon hade bara ett annorlunda namn. Där fick man ju verkligen bevis att folk är fördomsfulla.”

Som vi ser på citaten ovan är det inte bara språket som leder till distinktionen mellan ”vi” och ”de”, utan även namn, hudfärg och klädsel har betydelse. Genom dessa yttre markörer skapar vi våra stereotypier.⁸¹

Den tredje formen av stigma, ”tribal stigma”⁸² märks tydligt när intervjupersonerna diskuterar kring de sociala markörerna utseende och efternamn. Även om andra generationens invandrare inte bryter, kan arbetsgivaren ändå avskräckas av dessa markörer. Andra generationens invandrare har här övertagit antingen den ena eller båda föräldrarnas stigman.

Genom internalisering tar man, till exempel, över samhällets normer och värderingar. Detta sker oftast omedvetet och arbetsgivaren är kanske inte medveten om det beslut han tar.⁸³ Med begreppet ”team” menas att man ska uppträda på ett sätt som inte stör det man vill visa upp för publiken.⁸⁴ Även den generaliserade andre förser individen med normer från samhället. Får man ingen bekräftelse från den generaliserande andre, kan man stämplas som avvikare.⁸⁵

Sara som är svensk svarar på frågan om skillnader i arbetslivet och säger:

---

⁸¹ Angelöw & Jonsson, 2000

⁸² Goffman, 1973

⁸³ ibid.

⁸⁴ Goffman, 1988

⁸⁵ Mead, 1976

”Det tror jag absolut! Det gäller nog framförallt... jag tror... om du tänker dig Lilla Torg, de fina butikerna där, där svensken är normen... där det är en svensk publik, då drar de sig nog för att anställa invandrare, även om det är andra generationens... om de har ett utländskt utseende, så tror jag de drar sig för att anställa den personen. Jag tror även inom andra yrken, där man ska utge ett förtroende till det svenska folket... jag tror cheferna fått någon inbillning att svenska folket inte litar lika mycket på någon utländsk, som en svensk.”

Det är möjligt att arbetsgivaren handlar omedvetet när han väljer att utesluta en viss grupp från sitt ”team”. Han vill visa förtroende till sina kunder och väljer därför ett ”säkert kort”.

Vi har själva märkt att stigma inte bara behöver komma från majoritetskulturen. En minoritetsgrupp kan skapa sin egen norm. **Stella** har gett oss ett exempel på detta:

”Jag tror att om arbetsgivaren är utländsk själv att han inte anställer svenskar. Ett exempel är att mina föräldrar hade affär och när de skulle anställa folk. De tog inom vänskapskretsen, någon annan polsk familjs dotter, de litar på sin ’grupp’.”

Enligt oss förstärks distinktionen mellan ”vi” och ”de” även genom minoriteternas handlande. De har delat in sin etnicitet till en grupp, ”vi”, som de har störst förtroende för.

Är denna indelning en konsekvens av minoritetsgruppens uteslutning från majoriteten eller beror den på känslan av en starkare tillhörighet i sin grupp?

6.2 Olika förutsättningar för olika grupper i samhället.

Stigmatisering av människor och grupper bidrar till sämre livsmöjligheter för dessa. När grupper stereotypiseras får de en sämre utgångspunkt, med svårigheter att verka inom olika arenor som till exempel arbete.⁸⁶

Daniel resonerar kring hur han anser att det svenska samhället fungerar:

”Vissa svenskar kanske inte tar vilket jobb som helst, utan tänker kanske att det får invandrarna ta. De är så inkompetenta de kan väl ingenting. De som är läkare och lärare, då är det väl bra att man kan slänga in de som taxichaufförer eller städare. Billigt och bra.”

Här ser vi ytterligare ett exempel på hur invandrare uppfattas som mindre kompetenta och intelligenta. Genom den sociala fasaden, som är förutbestämd,⁸⁷ representerar invandrare en grupp som förväntas ha mindre kvalificerade arbeten än majoriteten.

”Ja... alltså mina båda föräldrar är akademiker och att få just det jobb som de jobbade med är svårt, nästan helt omöjligt... det finns många som är då lite äldre, det spelar

---

⁸⁶ Angelöw & Jonsson, 2000

⁸⁷ Goffman, 1988

ingen roll vilken utbildning man har sällan jobbar de med det de är utbildade till... T.ex. min pappa är civilingenjör men det finns inte en enda chans att han kan jobba med det nu... istället så jobbar han med något som har med bokföring att göra... jag vet inte exakt vad det är...och mamma som är gymnasielärare, hon jobbar nu i dagis...men det är ändå ok...för de mesta har ingen jobb alls, inom sådana grupper alltså... lite äldre invandrare..."

Vedran, som är invandare, svarar på frågan om hans föräldrar arbetar med det de är utbildade för. Även om båda har akademisk utbildning får de nöja sig med de arbeten som erbjuds och eftersom de flesta äldre invandrare i Sverige inte får arbete överhuvudtaget, ska de vara nöjda med att ha en sysselsättning, överhuvudtaget.

Adis resonerar kring samma fråga:

"Min mamma bodde här i Sverige... mamma är utbildad till socionom och pedagog... men hon kunde inte få jobb här eftersom hon inte kunde språket tillräckligt... det var svårt för henne att komma in i arbetslivet... Hon fick aldrig någon chans att jobba med det hon var utbildad till... Jag tycker att samhället inte har hjälpt tillräckligt de som har utländska diplomerna att lättare komma till det yrke som de har jobbat med innan... dessa folk har ju ofta stort erfarenhet som man skulle kunna utnyttja..."

Samhället levererar identitetsnormer som en individ förväntas att leva upp till. Dessa normer skapar både konformitet och avvikelse.⁸⁸ Eftersom **Adis** mamma inte lever upp till normen blir hon betraktad som avvikare och genom detta får hon sämre förutsättningar än de människor som lever upp till normen.

Adis menar att eftersom samhället inte engagerar sig för detta i tillräcklig utsträckning, bidrar det till reproducering av negativa tankar och värderingar av invandrare.

Det har visat sig att det finns olika förutsättningar för olika grupper på arbetsmarknaden.

Anna, vars båda föräldrar är svenskar svarar:

"Ja det gör de båda två. Mamma är förskolelärare och jobbar med det. Pappa är ingenjör och han jobbar med det."

Även de andra svenskarna svarade att deras föräldrar arbetar med det de är utbildade för.

Det kan även vara så att det råder arbetsbrist inom vissa specifika yrkesområden, som leder till att det blir svårt att få arbeta med det man är utbildad för. Det behöver inte betyda att en individ med utländsk bakgrund inte får ett arbete på grund av sin härkomst, utan på grund av just arbetsbrist. **Vedran** har själv upplevt denna situation:

"... men i just den branschen är det dålig med jobb... det gick inte bra, folk började få sparken... så just att få jobb där... det var lite svårt... sen vet jag inte om jag har varit

---

⁸⁸ Boglind & Lundén & Näsman, 1972

diskriminerad på någon sätt kanske på grund av mitt namn eller något... men i alla fall så var det jätte svårt att hitta jobb... de har inte kallat mig till någon intervju och jag har skickat så många ansökningar... Jag vill tro att orsak till att jag inte har fått jobb är att det är dålig arbetsituation och inte för att jag heter som jag heter..”

För att inte betraktas som avvikare i samhället måste människor med utländsk bakgrund ofta anstränga sig mer för att få samma möjligheter som den svenska befolkningen. **Vesna**, som är invandare, förklarar mammans väg till att få ett arbete i Sverige, i ett yrke hon hade, i sitt hemland och arbetat med i tjugo år.

”Min mor upplever det väl ganska bra... men hon har varit tvungen att skola om sig till sjuksköterska... hon har varit sjuksköterska och jobbat kring 20 år i sjukhuset i Mostar, men här erkände de inte hennes utbildning... de sa att hon kan jobba som undersköterska... vilket min mamma inte ville... då var hon tvungen att lära sig svenska bra och gå 3 år på Lunds universitet för att bli legitimerad sjuksköterska... det var inte lätt för henne...”

Malmö stad är etniskt segregerad, vilket bidrar till att det för invandrare eller andra generationens invandrare, finns mindre möjligheter att få jobb inom andra områden än den samhällsnormen förutsäger att man passar till. Ett arbete inom vissa stadsdelar innebär mer prestige än arbete i annan stadsdel, till exempel Rosengård.⁸⁹ En sådan situation påvisas av **Lisa**, som är andra generationens invandrare:

”Mina föräldrar har jobbat med samma sak i 27 år kanske... Min pappa blev först han hemspråklärare och då jobbade han i kanske 15 år eller någonting... och sen fick han chansen genom jobbet att vidareutbilda sig till matte NO lärare... Min mamma har jobbat som sjuksköterska och distriktsköterska... Jag tänkte på det att min pappa vill gärna byta skola, han vill inte jobba kvar på VärnerRydén skolan, eftersom han har jobbat där så länge nu och det är mycket svårare, alltså han kommer ju inte på några andra intervjuer utanför Rosengård... utan han har sökt till och med till Stenkula och har ändå jobbat som lärare i 27 år kanske, men det är liksom jätte svårt att få en intervju eller någon möjlighet att komma in...det är mest så att han kan flytta runt Rosengård, men längre än så kommer han inte...min mamma då å andra sidan, hon har ju jobbat på Sorgenfri och på Limhamn, hon har hoppat runt lite på olika ställen i Malmö så att det är lättare för henne... Där märker man den tydliga skillnaden mellan de, hon är svensk och han är turk...”

Genom responser individen får, utvecklas jaget och formar de ”normalt accepterade” attityderna i samhället.⁹⁰ Även om det är ojämlikt att situationen ser olika ut för olika grupper, är det ändå detta tankesätt som accepteras.

---

⁸⁹ Statens Invandrarverk, 1997

⁹⁰ Mead, 1976

Varför existerar och sprids sådana tänkesätt fortfarande? I vårt samhälle har media stor makt och bidrar till denna reproducering, eftersom media antar och förmedlar normer och värderingar som finns. Detta sker genom att media väljer ut vilka händelser och människor som är viktiga att rapportera om i den sociala verkligheten.⁹¹

6.3 Medias bidrag till stigmatisering

Både Brune och van Dijk menar att media och framförallt pressen är fördomsfulla eftersom invandrare ofta beskrivs som annorlunda och hotande. Denna journalistik bidrar till bildandet av ”vi” och ”de” grupper, som i sin tur leder till stigmatisering av ”de”.⁹²

Vedran anser att media betecknar etniska grupper som ”de” och det är alltid ”de” som får skulden för allt dåligt som händer i samhället.

”... Det är det som är det största felet med media att brott är gjorda av... jag vill inte ens säga ordet invandrare för att jag tycker att det är där felet ligger, för att det verkar som om det är ett och samma folk... man ser inte att det finns skillnad mellan invandrare och invandrare, utan man skriver att brott gjordes av en man med invandra bakgrund... så då är det alla som har någonting med andra länder att göra skyldiga... Men blir det någon pedofil som arresteras för brott... vilket jag vet är kring 80% - 85% som begår sådana slags brott är etniska svenskar så att säga, men då säger man inte det utan man skriver att det är en man som har gjort det...man poängterar inte att det här och det här brottet begicks av ”riktiga” svenskar... Men har man rånat banken eller någonting där det finns invandrare involverade är det alltid en man med invandrabakgrund...Då är alla invandrare märkta...”

I **Vedrans** svar kan vi se att han har uppfattat media som stämplingsapparat, där stora grupper av människor får lida på grund av betoning och en uppförstoring av den etniska bakgrunden. Vi menar att det ofta blir fel när media ”klumpar ihop” alla invandrare och andra generationens invandrare till **en** grupp med utländsk bakgrund. Genom detta ses alla dessa individer som om de har samma kultur, språk, värderingar osv.

Även **Vesna**, som är själv invandare, har liknande åsikt:

”Man ser ofta att tidningarna betonar att de som gör brott har utländsk bakgrund... men när det är en svensk i fråga så skriver de bara till exempel en man ... bla...bla...bla.. De skriver inte att han är svensk... Hela det gör att människor ser invandrare som en grupp av människor... alla vi är olika... och enligt mig gör samhället ingenting för att stoppa det...”

---

⁹¹ Karlsson & Martinsson, 2001

⁹² ibid.

Hur vi påverkas av media beror till en del på vår omgivning. Omgivningens åsikter kring media influerar våra egna. Omgivningens åsikter i sin tur påverkas av media, som reproducerar samhällets redan givna normer.⁹³ Det kan sägas att det från början är samhället som kontrollerar våra värderingar och hur vi agerar i samvaro med andra individer.

6.4 Den utländske brottslingen

Genom stämpling tar majoriteten avstånd från en minoritet. Effekterna av detta blir att man framhäver den dominerande ”vi”- gruppens normer och värderingar som det önskvärda och rätta. Genom att förstärka samhällsstrukturen skapas av media syndabockar och detta drabbar oftast människor med utländsk bakgrund.⁹⁴ Skräckpropaganda, i till exempel kvällspress, styr våra handlingar och skapar en omedveten rädsla mot människor som skiljer sig från majoriteten.⁹⁵

Alla våra intervjupersoner har märkt en tydlig skillnad i beskrivningen av vem som har utfört handlingen i fråga om nyheter om olika brott. Enligt dem betonas människor som har en utländsk bakgrund. Är det en svensk som utfört brottet brukar tidningar ofta bara skriva att det handlar om en man/kvinna.

Sara åsikt kring detta är:

”Svenskar lämnar de inte ut på samma sätt, som om det är en utländsk som utfört brottet. De publicerar ofta namn och då speciellt på invandrare. De skriver på ett helt annat sätt... när det gäller svenskar så... får man inte reda på så mycket som personsignalement och sånt där. Det får man ganska ofta på invandrare. Så målar de upp en skräckbild för många människor. Ofta är de kvicka med att nämna bostadsområden som till exempel Rosengård... att där har begåtts brott. Har det hänt någonting i Limhamn skriver de oftast bara att det är i Malmö. Men är det i Rosengård vill de få in folk på banan att de handlar om invandrare.”

I citaten ovan ser man att media bidrar till segregation och pekar ut vissa områden i Malmö som ”farliga”. Karlsson och Martinson har också stött på detta i sin analys av artiklar, där media utpekar invandrare från Rosengård som skyldiga till rånen i Malmö.⁹⁶

Genom att betona sociala markörer hos människor med utländsk bakgrund, vidmakthåller och skapar media fördomar och en negativ bild av dessa individer.

---

⁹³ Petersson & Pettersson, 2000

⁹⁴ Lundén & Näsman, 1973

⁹⁵ Hadenius & Weibull, 1999

⁹⁶ Karlsson & Martinsson, 2001

Stella har uppmärksammat hur kvällspressen utnyttjar sig av dessa sociala markörer genom att de ger misstänkta brottslingar som har utländsk bakgrund fingerade namn och betonar deras utseende.

"De skriver hur mannen ser ut om han är invandrare, att det är en mörk man. Är det en svensk skriver de inte alls utseendet. Det är ganska roligt när de ska hitta på namn; "Mohammed" och "Ahmed", typ. Jag läste om våldtäkten i Klagshamn så skrev de en jättestor artikel om det. De hittade på namn; "Ibrahim", "Mohammed". Men det är ju inte säkert att de var araber... Jag tycker att de alltid hittar på typiska arabnamn."

Även **Lisa** talar om detta:

"Ja, alltså det står ju alltid ett gäng med invandrar bakgrund eller ett gäng invandrare men sen vet man ju inte i fall det kanske är... tänk om det är två stycken som har invandrar bakgrund och det kanske är tre stycken som är helsvenskar men hela det här gänget blir ändå sedda som invandrare. Vem är det? Alltså är de födda i Sverige eller är de födda i utlandet och egentligen vad spelar det för roll? När det står om svenskar alltså det står ju inte... alltså om pedofiler... det står inte en svensk man dömdes till fängelse... just nu det var någon som jobbar på dagis som blev dömd för att han har haft sex med någon på dagis, det sa de inte en svensk man eller hitta på något namn, Peter är pedofil... sånt får man ju inte reda på, men hade det varit en arab hade det stått Muhammed gjorde, det och det, ... Samma sak med Anna Linds mördare, när dem misstänkte den förste killen, han var ju svensk, de gick aldrig ut med hans namn, de har aldrig gjort det, man vet ju fortfarande inte vad han heter, men när de fångade han kille bar föräldrar är från Jugoslavien och då kom man ju ut med namnet ganska snabbt liksom och man fick vet hans hela bakgrund var han kommer ifrån att han är serb ... sånt fick man reda på direkt..."

Enligt Mead har individen redan en uppfattning om hur den främmande människan är. Det finns redan en given bild, som i och med mötet kommer att bekräftas.⁹⁷ Även Goffman menar att de fakta som är avgörande hur vi bemöter en människa ligger bortom tid och plats för interaktion.⁹⁸

Hur går den sociala interaktionen till när en svensk möter en främling, med utländsk bakgrund? När svensken kontinuerligt bombarderas med medias negativa projektioner av främlingar? Hur kommer denna individ att reagera och uppträda mot en man som kanske heter Mohammed?

Statens Invandrarverk har i sin undersökning kommit fram till att människor med utländsk bakgrund oftare får hårdare straff än svenskar.⁹⁹ **Daniel** går in just på detta fenomen:

---

⁹⁷ Mead, 1976

⁹⁸ Goffman, 1988

⁹⁹ Statens Invandrarverk, 1997

”Sedan kan man fråga sig på åklagarsidan hur de tar sig an brotten. Det var någon indier som blev slagen med stålrör i huvudet och han dog några dagar senare. Det var ett gäng svenskar som slog ner honom... det målet har ju lagts ner nu. Jag tror inte man skulle göra det ifall det var tvärtom. Om det hade varit ett gäng indier som slagit ner en blond 14 årig kille... det hade ju inte gått. Familjen hade blivit utvisad.”

Enligt Thylefors ges personer med hög status i samhället ett större svängrum. Om man tillhör majoritetsgruppen tillåts man fler och större avvikelser. Har en individ lägre status, begår denne relativt många normbrott. Dessa brott tolereras dock inte av samhället, utan leder till att avvikaren bara bekräftar de negativa attityder som riktas mot denne.¹⁰⁰

6.5 Den svenske idrottsmannen

Nästan alla av våra intervjupersoner svarade liknande på vår fråga om de har reflekterat skillnader i kvällstidningarnas beskrivande om svenskar/människor med utländsk bakgrund i andra artiklar, som inte handlar om brott.

Enligt Brune är det media som anger vilka drag i verkligheten som är värda att lägga märke till, vilka händelser som är intressanta och vilka personer som är värda att lyssna till när ett skeende ska beskrivas eller analyseras.¹⁰¹ På så sätt har media makten att stämpla människor antingen negativt eller positivt, beroende på vad som har skett.

Adis:

”... där finns det också skillnader...om någon invandrare gör något bra så är han inte längre invandrare utan då räknas han som svensk...titta bara på alla sportmän...Då är man inte längre invandrare då är man svensk...men om det gäller någon brott så ska man alltid påpeka att han är invandrare... han är inte som ”vi”...”

Även **Vesna** är av samma åsikt:

”Ja det finns skillnader där också... det som jag har fastnat för är att när en invandare gör något bra så skriver de aldrig att han är invandrare utan då är han svensk... om man tar till exempel alla de idrottsmän som har utländsk bakgrund så säger man aldrig det utan, då är de svenskar för att de ska kunna ta guld till Sverige och vissa utåt att Sverige är bra i fotboll, löpning osv.”

Eftersom vi värderar vissa egenskaper i vår egen kultur högt är vi negativt inställda till det motsatta.¹⁰² Eftersom framgång är en av de egenskaper som eftersträvas i ”vi”- gruppen, ansluts en framgångsrik person, med till exempel utländsk bakgrund till denna grupp. Genom

---

¹⁰⁰ Thylefors, 1999

¹⁰¹ Karlsson & Martinsson, 2001

¹⁰² Statens Invandrarverk, 1997

att inkludera denna idrottsman/kvinna till ”vi” - gruppen förstärks denna grupp och får högre status utåt.

De andra intervjupersonerna ger flera beskrivande och konkreta exempel på svenska idrottsmän och kvinnor som blivit accepterade i som svenskar. **Stella** menar att:

”Är det en svensk medborgare som är känd idrottsman är han svensk, det är det som är så pinsamt. Som han Peter Ijeh, han är inte ens svensk medborgare, men han ses ändå som svensk. Gör de något bra så är det ingen skillnad mellan invandrare och svenskar. Gör de något dåligt är de inte svenskar längre, även om de är medborgare.”

Vedran säger:

”Ja... men det blir så omvänt från det negativa... om man tar till exempel att Zlatan Ibrahimovic har gjort målen... då är han svensk... och han är Sveriges bästa fotbollsspelare... man kan aldrig höra att han är invandrare... samma sak var det med Ludmila Engqvist... hon var ju svensk hur mycket som helst... tills det har inte upptäckts att hon dopade sig... och då började man skriva om att hon kommer egentligen från Ukraina, från någon liten by och sådana saker som inte var relevanta så länge hon tog medaljer till Sverige...men när det började gå dåligt så ska man poängtera att hon är ju faktiskt invandare så det är inte konstigt att hon gjorde det...Så länge det är bra saker så finns det ingen skillnad, men så fort det är dåligt så ska det alltid skrivas att det är faktiskt invandare som gör det, invandrare blir som syndabockar...”

Situationer som påverkar våra tankar och beteenden definierar vi ständigt om och detta ger oss möjligheten att ändra uppfattning och beteende.¹⁰³ Ludmila Engqvist, som några av intervjupersonerna pratar om, betraktades som svensk när hon var framgångsrik och tog guldmedaljer för Sverige och utländsk när dopingskandalen kom fram. Just på grund av den ständiga omdefinieringen accepterar vi henne som svensk i en situation och som invandrare i en annan.

Lisa talar om just den här situationen:

”Alltså det är ju självklart det här med sporten då... vi har ju Zlatan vi har ju Ludmila, vi har Henrik Larsson, vi har Martin Dahlin... han är ju kanske inte super svensk längre nu spelar han ju inte fotboll längre, han kanske inte är så uppmärksam, men Henrik Larsson är ju jättopulär... och sen tänkte jag också i det franska fotboll landslaget är det ju bara folk med utländsk bakgrund som är med och så tänker man på klimatet i Frankrike som är väldigt rasistisk, men just där är de ju fransmän... det känns som att det är mer positiv, alltså när man skriver reportage om svenskar känns det som om det är mer positiv att man lyckas... man får ju aldrig höra om invandrare som lyckas, som har kämpat sig igenom en utbildning, kämpat för att få jobb och verkligen stått i och sen lyckats, det får man ju aldrig läsa om, men man får läsa om det när svenskar liksom gör det...”

---

¹⁰³ Trost & Levin, 1996

Eftersom vi har olika roller i samhället är varje individs funktionella skillnad viktig, för detta ger individen sin speciella position i samhället.¹⁰⁴ Positionen för dessa idrottsmän/kvinnor är att visa upp för andra nationer Sveriges positiva egenskaper. Denna position får de behålla så länge prestationerna är positiva.

Media spelar en stor roll genom rapporteringen av framgång, men vid förluster, har man ofta antagit en motsatt och negativ attityd.

---

¹⁰⁴ Cooley, 1981

7. Avslutande reflektioner

7.1 Reflektioner kring metod och teori

Den kvalitativa metoden som vi har utgått ifrån, har fungerat till vår fördel för vårt ämne, eftersom den är sådan att personliga åsikter kan komma fram. Att ha använt sig av den semistrukturerade intervjuformen har lett till bra och utförliga resonemang, samtidigt som vi lyckats styra intervjuerna på ett sätt som gjort att diskussionen inte fallit utanför våra bestämda teman. Utformningen av intervjuguiden har vi fått omstrukturera några gånger på grund av risken med ledande frågor. Vår avsikt var att intervjupersonerna skulle svara utifrån sina egna reflektioner.

De teorier vi genomgående använt oss av, i analysen av intervjuerna, har hjälpt oss i tolkningen av undersökningens frågeställningar. Allt detta har gett oss en djupare insikt om hur både vardagliga processer och media leder till stigmatisering och stereotypisering av människor, särskilt de med utländsk bakgrund. Vi har även fått kunskap om vilken effekt detta kan ha på livsmöjligheter och livsvillkor.

7.2 Avslutning med anknytning till frågeställningen

Vår frågeställning utgår ifrån att stora grupper människor i vårt samhälle stereotypiseras. Alla människor konfronteras med bilder av invandrare. Det skapar en invandraridentitet där man bland annat genom media ständigt blir påmind om de negativa aspekterna av att vara invandrare.

Detta resonemang har belysts av samtliga intervjupersoner på så sätt att de uppmärksammat distinktionen mellan svenskar och människor med utländsk bakgrund både i media och inom andra områden i samhället. Detta behöver dock inte betyda att alla människor har lagt märke till denna distinktion. Vi har fått en inblick hur några människor från olika etniska grupper påverkas av detta.

Hur stigmatisering påverkar invandrades identitetsskapande är vår huvudfråga. Språket är en faktor som bidrar till utvecklandet av jaget. Brister i detta leder till stigmatisering och påverkar individen på så sätt att den kan känna sig som utanför eller otillräcklig i samhället. Genom stigmatisering får individen negativa attityder till sitt eget jag. Detta leder till att

individerna inte uppfattar sina egna positiva egenskaper, utan kommer att bekräfta sin negativa självbild och blir på grund av detta en avvikare i samhälle.

Vår följdfråga i denna undersökning var vilka effekter medias exponering av invandrare blir, dvs. problem att få arbete och bostad samt även ifall det skapar problem inom den sociala interaktionen. Tidigare forskning, teori och intervjuer visar att media har ett stort inflytande på människors värderingar. Detta inflytande skapas genom att utse syndabockar och stereotyper i relation till negativa händelser. Den sociala interaktionen mellan svenskar och invandrare kan bli problematisk, eftersom man fått förutfattade meningar om hur den andre personen är. Det blir svårt att motbevisa stigma man blivit tilldelad.

7.3 Avslutande diskussion med tankar om framtida forskning

I vår undersökning har vi presenterat olika faktorer som ligger bakom stereotypisering och stigmatisering av människor med utländsk bakgrund. En av de viktiga faktorerna är media, som har stor makt över människors värden och normer. För att bättre förstå medias påverkan på individernas sociala interaktion har vi använt Goffmans teori kring personer som stigmatiseras på grund av olika anledningar och Meads teori om jaget och den generaliserande andre. Den sistnämnda har stor påverkan på vår egen identitetsuppfattning. Vi har även använt tidigare forskning där vi tagit upp Brune och van Dijks teorier om medias roll i samhället. Det skulle vara intressant att fördjupa oss ytterligare i deras teorier.

I vidare forskning skulle det vara intressant att göra en källanalys där vi går in och analyserar olika nyhetsartiklar i kvällspressen. Det skulle vara intressant att jämföra just dessa artiklar, eftersom alla våra intervjupersoner har märkt skillnaden av hur tidningar beskriver människor med utländsk bakgrund i fråga om brott och till exempel sport.

Vi skulle även i framtiden vilja intervjua journalister på olika tidningar för att se på vilket sätt och inom vilka ramar de arbetar; är de helt objektiva i sin rapportering eller speglas även personliga åsikter i artiklarna?

Under arbetets gång har vi kort nämnt vilken roll segregation kan ha på individens livsmöjligheter. Det är inte bara människor som kan bli stigmatiserade av media utan även exempelvis ett bostadsområde. På grund av utrymme valde vi att inte gå in närmare på just

den faktorn eftersom våra andra frågor då skulle bli lidande. Istället tycker vi att det skulle vara intressant att ta upp just detta fenomen i vidare forskning.

Vi funderar över politiken i Sverige är en bidragande faktor till att människor delas upp i ”vi” och ”de” grupper? Hur blir invandrare behandlade när de först kommer hit av Migrationsverket och påverkar detta i så fall deras framtid?

Dessa frågor skulle vi vilja fördjupa oss i vidare undersökning.

8. Källförteckning

- Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom, 2000, *Introduktion till socialpsykologi*, Studentlitteratur, Lund
- Berg, L-E, Boglind, A, Leissner, T, Månson, P & Värnlund, H, 1982, *Medvetandets sociologi – en introduktion till symbolisk interaktionism*, Wahlström & Widstrand, Stockholm
- Boglind, Anders & Lundén, Ann & Näsman, Elisabet, 1972, *Jag; den andre – spelet om dig och mig och dom utstötta. En presentation av symbolisk interaktionism och stämplingsteori*, Studentlitteratur, Lund
- Brune, Ylva, 1998 i Karlsson, M & Martinsson, F 2001, *Reproducering av fördomar och rasism i dagspressen*, Uppsats 41-80p, IMER, Malmö
- Cooley, Charles & Angell, Robert & Carr, Lowell, 1933, *Introductory Sociology*, Charles Schribner's Sons, USA
- Cooley, Charles, 1981, *Samhället och individen*, Korpen, Uddevalla
- Franzén, Elsie C., 2001, *Att bryta upp och byta land*, Natur och Kultur, Falun
- Giddens, Anthony, 1998, *Sociologi*, Studentlitteratur, Lund
- Goffman, Erving, 1972, *Stigma – den avvikandes roll och identitet*, Rabén & Sjögren, Stockholm
- Goffman, Erving, 1973, *Stigma. Anteckningar om den förstörda identiteten*, i Lundén, A & Näsman, Elisabet, 1973, *Stämplingsprocessen*, Prisma, Stockholm
- Goffman, Erving, 1988, *Jaget och maskerna – en studie i vardagslivets dramatik*, Rabén & Sjögren, Simrishamn
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart, 1999, *Massmedier – Press, Radio & TV i förvandling*, Bonniers Förlag, Falun
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn, 1997, *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund
- Johansson, Thomas, 1999, *Socialpsykologi – moderna teorier och perspektiv*, Studentlitteratur, Lund
- Kvale, Steinar, 1997, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund
- Liedholm, Marianne, 1999, *Kvalitativ metod i olika design – en jämförelse*, i Sjöberg, Katarina (red), 1999, *Mer än kalla fakta – kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund

- Lundén, Ann & Näsman, Elisabet, (red), 1973, *Stämplingsprocessen*, Prisma, Stockholm
- May, Tim, 2001, *Samhällsvetenskaplig forskning*, Studentlitteratur, Lund
- Mead, George H., 1976, *Medvetandet, jaget och samhället – från socialbehavioristisk ståndpunkt*, Argos förlag, Lund
- Petersson, Lars & Pettersson, Åke, 2000, *Massmedier – medieboken*, Liber, Malmö
- Statens Invandrarverk, 1997, *Mångfald och ursprung – rapport från ett multietniskt Sverige*, SIV, Norrköping
- Theander, Stefan, 1998, *Hitta vinklar – verktyg för skribenter*, Studentlitteratur, Lund
- Thylefors, Ingela, 1999, *Syndabockar – om mobbning och kränkande särbehandling i arbetslivet*, Natur och Kultur, Falun
- Trost, Jan & Levin, Irene, 1996, *Att förstå vardagen - med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*, Studentlitteratur, Lund
-
- Karlsson, Martin & Martinsson, Fredrik, 2001, *Reproducering av fördomar och rasism i dagspressen*, Uppsats 41-80p, IMER, Malmö Högskola, Malmö

Bilaga - Intervjuguide.

Bakgrund

Nu bor du i Malmö/Lund. Vill du berätta lite om din uppväxt; var bodde du innan?

Varför valde du/dina föräldrar att komma just till Sverige?

När kom du/de hit? På vilka grunder?

Visste du/de någonting om hur det är att leva i Sverige innan flytten?

Arbete

Vad arbetar du med?

Vill du berätta lite hur du upplever möjligheten att få ett bra arbete? Svårt eller lätt? Vad tror du det beror på?

Känner du att du haft lätt att få komma på arbetsintervjuer?

Hur upplever dina föräldrar arbetsklimatet i Sverige? Arbetar de med det de är skolade i?

Tror du att det finns en skillnad mellan invandrare, andra generationens invandrare och svenskar, ifråga om att söka arbete? Utveckla.

Media

När du tar åt dig nyheter i Sverige, vilken slags media använder du dig av?

Läser du tidningar, iså fall kvällstidningar?

Vad har du för åsikt angående kvällspress?

När du läser nyheter om olika brott som har begåtts, har du reflekterat i fall det beskrivs på olika sätt beroende på vem som utfört handlingen? Utveckla.

Har du noterat hur det står när man beskriver svenskar/invandrare i andra artiklar?

Vilket kön tillhör du?

Hur gammal är du?